ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
NATIONAL ACADEMY SCIENCES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ
ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ - 100. ՃԱՆԱՉՈՒՄԻՑ՝ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
ГЕНОЦИД АРМЯН - 100. ОТ ПРИЗНАНИЯ ДО КОМПЕНСАЦИИ

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ

INTERNATIONAL CONFERENCE
ARMENIAN GENOCIDE - 100. FROM RECOGNITION TO REPARATION

ABSTRACTS

ԵՐԵՎԱՆ ЕРЕВАН YEREVAN
2015

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ-100. ՃԱՆԱՉՈՒՄԻՑ՝ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ
15-16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ, 2015

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԵՐԵՎԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ ,ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2015

ՀՏԴ 94(479.25):06
ԳՄԴ 63.3(5Հ)
Հ 282

Տպագրվում է
ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական
գիտությունների բաժանմունքի բյուրոյի որոշմամբ

Հրատարակվում է «Հայագիտական ուսումնասիրությունների
ֆինանսավորող համահայկական հիմնադրամի»
հովանավորությամբ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
Յու. Սուվարյան (նախագահ), Ա. Աղասյան, Ա. Ասատրյան,
Ա. Ավագյան, Պ. Ավետիսյան, Հ. Դեմոյան, Վ. Դնրիկյան,
Ա. Իսահակյան, Ա. Հայրունի, Վլ. Հարությունյան,
Մ. Հովհաննիսյան, Ս. Մանուկյան, Հ. Մարության, Ա. Մելքոնյան,
Է. Մինասյան, Ս. Մուրադյան, Գ. Պողոսյան,
Ռ. Սաֆրաստյան, Վ. Սվազլյան

Հ 282 Հայոց ցեղասպանություն-100. ճանաչումից՝ հատուցում.
միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների դրույթներ:-
Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2015, 400 էջ:

Ժողովածուում ընդգրկված են Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին նվիրված միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների դրույթները:

ISBN 978-5-8080-1167-0
© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2015

ԼԻԱԳՈՒՄԱՐ ՆԻՍՏ

ԱՇՈՏ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԸ ԵՎ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ

Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացի նոր փուլը սկսվեց 1965 թ., Մեծ եղեռնի 50-րդ տարելիցի կապակցությամբ Ուրուգվայի խորհրդարանի կողմից հատուկ բանաձևի ընդունումով: Թուրքական քաղաքական ու «գիտական» շրջանակները, խնդրի միջազգայնացման հեռանկարից անհանգստացած, որդեգրեցին ժխտողական քաղաքական ուղեգիծ:

Այդուհանդերձ, Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացը շարունակվեց: Շուտով պետական մակարդակով եղեռնը դատապարտեցին Կիպրոսի ու Արգենտինայի, ապա նաև, Ռուսաստանի ու Հունաստանի խորհրդարանները: 1998 թվականից, երբ Հայաստանի Հանարապետությունը Մեծ եղեռնի հարցը դարձրեց իր արտաքին քաղաքականության բաղադրամաս, սկսվեց խնդրի միջազգային ճանաչման հաղթարշավը. Հայոց ցեղասպանությունը դատապարտող բանաձևեր ընդունեցին Ֆրանսիան, Իտալիան, Բելգիան, Լիբանանը, Շվեդիան, աշխարհի բազմաթիվ քաղաքապետարաններ, ԱՄՆ տասնյակ նոր նահանգներ և այլն: Մինչև Ցեղասպանության 100-րդ տարելիցն այդ երկրների թիվը մոտեցավ երեք տասնյակին:

Անկասկած, թուրքական մերժողականության դեմ Հայաստանի ու հայ ժողովրդի մղած դժվարին ու անհավասար պայքարն ավարտվեց հայկական կողմի հաղթանակով: Սակայն այդ պայքարում հայությունն աչքաթող արեց մի հույժ կարևոր հանգամանք, որը կենսական նշանակություն ունի իր գերագույն նպատակին՝ տարածքային հատուցման հասնելու հարցում: Վերոհիշյալ երկրների խորհրդարանական փաստաթղթերում, բա-

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENTS

ԼԻԱԳՈՒՄԱՐ ՆԻՍ

ԱՇՈՏ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացը և հատուցման հիմնախնդիրը 5
РУСЛАН ШУЛЬГА (РОССИЯ)
Проблемы устранения последствий геноцида армян: от признания к требованиям компенсации 8
ՌՈՒԲԵՆ ՍԱՖՐԱՍՏՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Դիվանագիտությունն ընդդեմ ցեղասպանության. Անտանտի երեք երկրների 1915 թ. Մայիսյան հայտարարագիրը (ակունքները և հետևանքները) 13
ԷԴԻԿ ՄԻՆԱՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման նոր փուլի առանձնահատկությունները. Դատապարտում և հատուցում 16
MICHAEL HESEMANN (GERMANY)
The Vatican and the armenian genocide of 1915/16 19

1. ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ. ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

СТЕПАН СТЕПАНЯНЦ (РОССИЯ)
Помощь России армянам и другим народам, подвергшимся геноциду со стороны Турции в годы Первой мировой войны 27
ВИКТОР АКОПЯН (РОССИЯ)
К истории земельного устройства западноармянских беженцев на юге Росии в 1920-30-е г. 33
ВЛАДИМИР ЗАХАРОВ (РОССИЯ)
Малоизвестные документы болгарской миссии 1915 года о Геноциде армян в Османской империи 40
АНТОНИНА ДОЛГАНОВА (РОССИЯ)
Помощь армянам-беженцам национальными комитетами и обществами Петрограда в период Первой мировой войны. Обзор документов Центрального государственного исторического архива Санкт-Петербурга (ЦГИА СПб) 43
THEOFANIS MALKIDIS (GREECE)
The Armenian Genocide, the Genocide and the international community 48

ԱՇՈՏ ՀԱՅՐՈՒՆԻ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Կարեն Յեպեն և ցեղասպանության ընթացքում առևանգված հայ կանանց ու երեխաների ազատագրումը 54
ANAHIT KHOSROEVA (ARMENIA)
The Genocide of the Armenians and Assyrians in the Ottoman Empire (Comparative Review) 60
JASMINE DUM-TRAGUT, (AUSTRIA)
"... ձեր որդու համար նստէ՛ք, լացեցէ՛ք: Records of Armenian prisoners of war, 1915, in the phonogram archives of the Austrian Academy of Sciences" 63
ԳԵՎՈՐԳ ԲԱՐԴԱԿՉՅԱՆ (ԱՄՆ)
Այսօր ո՞վ է խոսում հայերի բնաջնջման մասին.
Հիտլերի հռետորական հարցի պատմական կոնտեքստը 66
ԷԴՈՒԱՐԴ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայերի երկու տարբեր ցեղասպանություններ. նպատակ, իրականացում, հետևանքներ 68
ԳԵՎՈՐԳ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայերի կոտորածները Բաքվի նահանգում և թուրք-աղրբեջանական իշխանությունների պատասխանատվությունը (1918 թ. սեպտեմբեր- 1920 թ.ապրիլ) 71
ՔՆԱՐԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Ամերիկահայերի մասնակցությունն ու նպաստը կովկասյան եվ կիլիկյան կամավորական շարժումներին 77
ԲԱԼԻՆՏ ԿՈՎԱՉ (ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ)
Հունգարահայերը երկու համաշխարհային պատերազմների միջև ընկած ժամանակահատվածում. կապեր և կառուցվածքներ 81
ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՂԱՄԲԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության վկայությունները ամերիկյան մամուլում 1914-1923 թթ. 86
ՀԱՍՄԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հոգևոր գաղափարախոսության գործոնը
Հայոց ցեղասպանության ժամանակ 90
ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՆԱՋԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության թեմայի իրազեկումը.
Հիմնախնդիրներ և մարտահրավերներ 94
ROLF HOSFELD (GERMANY)
Germany and the Armenian Genocide 95

ՎԵՐԱ ՍԱՀԱԿՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հատուկ կազմակերպության (Թեշքիլաթ-ը Մախսուսա) ձևավորման նախադրյալները 99

2. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ. ԱՇԽԱՐՀԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայկական հարցը գերմանա-թուրքական արտաքին քաղաքականության համատեքստում 1896 թ. 103
ВААГН КРБЕКЯН (АРМЕНИЯ)
Армянский вопрос в 1878 году 107
ЛЁВА МУСАЕЛЯН (РОССИЯ)
О геополитических факторах «решения» армянского вопроса 112
ԺԻՐԱՅՐ ՔՈՉԱՐԵԱՆ (ԳԵՐՄԱՆԻԱ)
Գերմանիայի արտաքին գործոց նախարարութեան դիրքորոշումը հայոց և միւս քրիստոնեայ ազգերի ցեղասպանութեան նկատմամբ՝ անցեալն ու ներկան 117
ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության ճանաչման խնդիրը 1960-ական թվականներին 122
ՌՈԲԵՐՏ ԹԱԹՈՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
«Թվերի ոճիրը». Հայոց ցեղասպանության զոհերի թիվը նվազեցնելու որոշ նոր միտումների մասին 125
ՄԱՐԻ ՌՈԶ ԱԲՈՒՍԵՖՅԱՆ (ԱՄՆ)
Գերմանիո պատասխանատվութիւնը հայոց ցեղասպանութեան մեջ 129
ИГОРЬ КРЮЧКОВ, НАТАЛЬЯ КРЮЧКОВА (РОССИЯ)
Германский оккупационный режим на Ставрополье и проблема остарбайтеров в 1942-1943 гг. 133

3. ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՎԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Մշակույթ տերմինի «չեզոքացումը» ցեղասպանությանը նվիրված միջազգային իրավական փաստաթղթերում 139
GARABET MOUMDJIAN (USA)
In Search of the "Smoking Gun" in the Case of a Legal Proof for the Armenian Genocide: "Emval-i Metruk": Ottoman and Turkish Republican Laws Pertaining to Armenian Confiscated (movable and immovable) Properties, 1915-1928 144
ԳԱՌՆԻԿ ՍԱՖԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության իրավաբանական պատասխանատվության հիմնահարցը 150
DAVID DAVIDIAN (ARMENIA)
Armenian Genocide Losses; An Estimate of the Damages a Hundred Years Later 154
ԱՐՄԵՆ ՄԱՐՈՒՔՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Ցեղասպանության հիմնահարցի արծարծման հնարավորությունները Թուրքիա-համաշխարհային ուժային կենտրոններ հակասությունների համատեքստում 159
ИРИНА ГАЮК (УКРАИНА)
Осмысление Геноцида армян в контексте глобальных тенденций развития современной цивилизации 162
ՍՈՒՐԵՆ ԶՈՒԼՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
ԱՄՆ նախագահները Հայոց Ցեղասպանության մասին. Խուսանավող դիսկուրսի իմաստա-գործաբանական վերլուծություն 166
ՀԻԼՏԱ ՉՈՊՈՅԵԱՆ (ՖՐԱՆՍԻԱ)
Եւրոպական Քաղաքականութիւնը և Հայոց Ցեղասպանութեան Դատի Հետապնդման Հոլովոյթը Ճանաչումէն Դէպի Հատուցման Պահանջատիրութիւն 171
ԼԵՎՈՆ ՇԻՐԻՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության Դարդանելի Քարտ Բլանշը 177
ԷՄԻԼ ՕՐԴՈՒԽԱՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Օսմանական հակամշակույթը և հայերի ցեղասպանությունը 179
ՀԱՅԿ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
«Միջին Եվրոպայի» հայեցակարգը և Թուրքիայի հայկական քաղաքականությունը 184

4. ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
НАТАЛЬЯ АБЛАЖЕЙ (РОССИЯ)
Тема османской и советской депортаций и возвращения на родину в коллективной памяти армян-репатриантов 189
ՀՐԱՆՈՒՇ ԽԱՌԱՏՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Արևմտյան Հայաստանի հիշողությունը՝ որպես հայկական քաղաքական այլախոհության մեկնաբանություն ԽՍՀՄ քաղաքական բոնաճնշումներում 190
ԴՈՐԱ ՍԱՔԱՅԱՆ (ԿԱՆԱԴԱ)
Կլարա Զիգրիստ-Հիլթիի օրագրությունները

Հայոց ցեղասպանության մասին 195
ԳԵՎՈՐԳ ՊՈՂՈՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայ և թուրք հասարակությունների փոխընկալման Առանձնահատկությունները 200
ՄԱՆՈՒՇԱԿ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ (ԳԵՐՄԱՆԻԱ)
Արմին Թ. Վեգների «Հայ ժողովրդի արտաքսումը անապատներ» գեկույցի (Բեռլին, «Ուրանիա» 1919 թ.) պատմաքաղաքական նշանակությունն ու արդիականությունը 205
ՀԱՅԿ ՍԱՀԱԿՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության կոլեկտիվ հիշողության ուսումնասիրության սոցիոլոգիական մեթոդի և չափման հիմնահարցերի շուրջ 208
ՎԵՐԺԻՆԵ ՍՎԱԶԼՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության ականատես վերապրողների վկայություններն ինքնապաշտպանական հերոսամարտերի մասին 211
ԳԱՅԱՆԵ ՇԱԳՈՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանությունը որպես տրավմատիկ հիշողության մետանարատիվ 213
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Թուրքերի կողմից հայերի փրկության խնդիրը ցեղասպանության տարիներին Հոլոքոստի ուսումնասիրության լույսի ներքո 218

5. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ «ՍՊԻՏԱԿ ԵՂԵՌՆ»

ԴԱՎԻԹ ՔԵՐԹՄԵՆՋՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Մշո տարածքի հայկական լքված հուշարձաններն ու նրանց պահպանության հիմնախնդիրները 222
ԱՆԱՀԻՏ ԱՍՏՈՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայկական եկեղեցական գույքերի եւ մշակութային արժեքների բռնազավթումը Մեծ Եղեռնի տարիներին 225
ARMEN KARAMANIAN (AUSTRALIA)
"We need to protect our identity and language, otherwise the Turks have won" – The adolescent's willingness to preserve their heritage language and ethnic identity 228
ՌԻՄԱ ՄԻՐՈՒՄՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանությունը և հայկական մշակույթի «Հայրենիքի» բնաջնջումը 231

Մշակութային ցեղասպանությունից հետո ավերված հուշարձանների վերստեղծման գործընթացի քննությունը Ջուղայի նոր խաչքարերի օրինակով .....
ԱՆՈՒՇ ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Մշակութային ցեղասպանության լուռ վկան 240
АРМЕН КАЗАРЯН (РОССИЯ)
Армянская руина в культурном ландшафте Турции. Судьба и будущее Мренского собора 243
ԼԻԼԻԹ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության հետեվանքների վերացման ներկա փուլի պատմաիրավական առանձնահատկությունները 248

6. ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՑՈԼՈՒՄԸ ԱՐՎԵՍՏՈՒՄ

ԱՆՆԱ ԱՐԵՎՇԱՏՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Մեծ Եղեռնի թեման հայ արդի կոմպոզիտորների երկերում 252
ԻՎԵԹ ԹԱՋԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանությունը և Մարքո Գրիգորյանի ստեղծագործությունը 256
ԼԻԼԻԹ ԵՐՆՋԱԿՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Եղեռնի երաժշտական վերապրումները Ալան Հովհաննեսի երկերում 260
ԼԻԼԻԹ ԱՐՏԵՄՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Վարդան Մախոխյան "La plainte de l'Arménie" 263
ԼԻԼԻԹ ՊԻՊՈՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
"Սուրեն Պիպոյանի "Գաղթ" գեղանկարչական աշխատանքը" 267
ՍԱԹԵՆԻԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Եղիշե Թադեվոսյանի կարմիր «Խաչելությունը» 271
ԱՐՄԵՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՈՎ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Тема геноцида в фильме Г. Маляна "Наапет" 275
ԳԱՅԱՆԵ ԱՄԻՐԱՂՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանության թեմայով ժողովրդական երգերի որոշ ժանրային և ոճական առանձնահատկությունները 278
ԻՐԻՆԱ ԳԱՐԱՍԵՖԵՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Եղեռնի արձագանքը Լևոն Թութունջյանի արվեստում 281
ՆԱԻՐԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Մեծ Եղեռնը Վարդան Ամեմյանի հնչյուններում 283
ԱՆՆԱ ԱՍԱՏՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Եղեռնից փրկված երաժիշտը. Համբարձում Պերպերյան 287

(Նվիրվում է ծննդյան 110-ամյակին) .....
ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ՔԱՍԱԼՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Ցեղասպանությունը ֆրանսահայ նկարիչների աչքերով ... 292
НАЗЕНИК САРГСЯН (АРМЕНИЯ)
Балет Анны Джанбазян «Комитас. Журавль бездомный 297
ՄԱՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Վենետիկի 56-րդ բիենալեի Հայաստանի ազգային տաղավարը ... 300
САРА НАЛБАНДЯН (АРМЕНИЯ)
Документация армянского геноцида в трибунальной драме
Перча Зейтуняна «Встать, суд идет!» 304
ՏԱԹԵՎԻԿ ՇԱԽԿՈՒԼՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
«Թուրքական» երաժշտության մի առեղծված 306
ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայրենազրկումը և ազգային ինքնության դրսևորումները
հայ ժողովրդական երաժշտական ստեղծագործության մեջ
/Շիրակում գրառված երգային նմուշների օրինակով 310
ԱՆԱՀԻՏ ԲԵՔԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայ որբերը Կանադայում. Խեղված մանկություն 313
ՎԻԳԵՆ ՂԱԶԱՐՅԱՆ(ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Կարոտախտ և Արշիլ Գորկու արվեստը 318
ԿԱՐԻՆԵ ՋԱՂԱՅՊԱՆՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Մեծ Եղեռնին նվիրված հայ դաշնամուրային երաժշտությունը ... 321

7. ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՑՈՂՈՒՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայ-գերմանական ընկերությունը և Ավետիք Իսահակյանի գոր-
ծունեությունը 326
ՆԱՐԻՆԵ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Ցեղասպանությունը և ազգային գոյաբանության խնդիրը
Ատոմ Յարճանյանի պոեզիայում 332
ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Արամ Հայկազ. Շապին Գարահիսար ու իր հերոսամարտը 338
ԻՆԳԱ ԱՎԱԳՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Աղասի Ալեքսանի Մակարյանի հուշապատումը
«Հիշողություն մեր ընտանիքի պատմության մի քանի պահերից» 344
ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց ցեղասպանութեան թեման արաբական գրականութեան 348

մէջ .....
ԱՆԱՀԻՏ ՋԻՋՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
ՆԵՐՍԵՍ ՔՈՉԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Ցեղասպանության սոցիալ-հոգեբանական հետևանքների
բացահայտում caze-study մեթոդի կիրառությամբ (ընտանիքի
պատմություն) 353
ԼԻԼԻԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Ցեղասպանության արտացոլումը ֆրանսահայ գրողների
երկերում 357
ՔՆԱՐԻԿ ՏԵՐ-ԴԱՎԹՅԱՆ-ԱՐԵՎՇԱՏՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Կարապետ Գաբիկյանի «Եղեռնապատումը» ցեղասպանության
պատմության կարևորագույն սկզբնաղբյուր 361
ԱՆԱՀԻՏ ՉԹՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Ցեղասպանության և պատմական թեմաները՝
Արամայիս Աղամալյանի ստեղծագործություններում 365
ՀԱՍՄԻԿ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
«Հայոց մեծ եղեռնը» թեմայի դասավանդումը Րիվինի
հակադարձ մեթոդով հանրակրթական ավագ դպրոցում 370
ԱՆԻ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
«Պատմական Կարս քաղաքը Օրհան Փամուքի «Ձյուն» վեպում» 373
ԱՐՄԱՆ ՄԱԼՈՅԱՆ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)
Հայոց Մեծ Եղեռնի արտացոլումը գրականության մեջ
(հայերեն ստեղծագործությունների մատենագիտություն) 375
SHUSHAN KHACHATRYAN (ARMENIA)
The Theodicy of Եղեռն (the Armenian Genocide) in the Literary
Works of the Armenian Writers 379
ЗБИГНЕВ ШМУРЛО (ПОЛЬША)
Отражение Геноцида в творчестве польской писательницы
Зофьи Налковской 381
ՌՈՒԲԻՆԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ՓԻՐՈՒՄԵԱՆ (ԱՄՆ)
Հայոց Ցեղասպանութիւնը Գրականութեան մէջ.
Երկրորդ Մերնդի Արձագանքներ 386

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ-100. ՃԱՆԱՉՈՒՄԻՑ՝ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ
15-16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ, 2015